

มิติด้านดนตรีในเพลงเห่กล่อมของชาวลาวเวียง
อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
MUSICAL CHARACTERISTIC IN PHLENG HEY
KLAUM OF LAO WIENG PEOPLE IN PHOTHA
RAM DISTRICT, RATCHABURI, THAILAND

รตวรรณ พฤษาโรจนกุล¹

Ratawan Pruksarojanakul

รองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกฤษดิ์

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางด้านดนตรีในเพลงเห่กล่อมของชาวลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นงานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กระบวนการวิจัยเป็นการศึกษาข้อมูลที่บันทึกจากภาคสนามโดยตรงในช่วง พ.ศ. 2553 - 2554 ปรากฏการวิจัยดังนี้

เพลงเห่กล่อมของชาวลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นเพลงร้องอย่างเดียวไม่มีเครื่องดนตรีบรรเลงประกอบ มีลักษณะการเอื้อนและใช้ลูกคอในบางวลี ส่วนลักษณะทางดนตรีเป็นการดำเนินทำนองเป็นโน้ตข้ามชั้นและตามชั้นไปมา

¹ นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ในกลุ่มเสียงประกอบด้วยระดับเสียง 4 - 5 เสียง ช่วงเสียงขึ้นอยู่กับระดับเสียงของผู้ร้อง มีการซ้ำทำนอง มีจังหวะเพลงที่ซ้ำในระดับปานกลาง ตลอดจนเกิดความสัมพันธ์ระหว่างทำนองและคำร้องทั้งในแบบ 1 เสียงต่อ 1 พยางค์ และเกิดหลายตัวโน้ตเสียงต่อ 1 พยางค์ของคำร้องที่เกิดจากการเอื้อนด้วย ในปัจจุบันเพลงเห่กล่อมของชาวลาวเวียงยังคงนิยมร้องกันในหมู่ผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: เพลงกล่อมเด็ก, เพลงเห่กล่อม, ลาวเวียง, โพนาราม

Abstract

This research paper describes a study on the musical characteristic of Phleng Hey Klaum to local communities in District of Photharam, Ratchaburi. It is a qualitative research process using associated information and data collected from a fieldwork undertaken during 2010 - 2011.

It was found that Phleng Hey Klaum is only the vocal song and no rhythmic musical instruments. Musically, the lullaby consists mostly of repeated phrases, using 4-5 notes with slow tempo and disjunctive motions. In the relationship between the melodic and the text, it was used the coloratura in some phrases. By studying, the elder have been still singing Phleng Hey Klaum at the present.

Keywords: Lullaby, Phleng Hey Klaum, Lao Wiang, Photharam

บทนำ

การกล่อมเด็กเป็นวัฒนธรรมที่ยึดถือปฏิบัติกันในสังคมทุกระดับและทุกพื้นที่ โดยทั่วไปเรียกว่า “เพลงกล่อมเด็ก” หรือ “เพลงกล่อมลูก” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “lullaby” (Crowther, 1995) มีชื่อเรียกแตกต่างกันไปในแต่ละถิ่น ในทางภาคเหนือ เรียกเพลงกล่อมเด็กว่า “เพลงอื้อ” เพราะมีการเริ่มต้นเพลงด้วยคำร้องว่า “อื้อ จา จา” เพลงกล่อมเด็กของภาคใต้เรียก “เพลงชาน้อง” หรือ “เพลงช้าน้อง” เพราะ คำว่า “ชา” หรือ “ช้า” หมายถึง การกล่อม เมื่อเป็นคำ “ชาน้อง” หรือ “ช้าน้อง” จึงมีความหมายว่า การกล่อมน้อง ในพื้นที่อื่นของประเทศไทยยังมีเพลงกล่อมเด็กของอีสานและเพลงกล่อมเด็กของภาคกลาง ขณะที่สังคมระดับชาวบ้านมีเพลงกล่อมเด็ก หนังสือเรื่อง “เพลง ดนตรีและนาฏศิลป์ จากศาสนสมเด็จ” ครูพินิจ ฉายสุวรรณ ได้กล่าวถึงเพลงกล่อมลูก (สัมภาษณ์, 2553) มีใจความสำคัญว่าเป็นหนังสือบันทึกรวบรวมการแลกเปลี่ยน แบ่งปันและโต้ตอบในเรื่องเกี่ยวกับนาฏศิลป์ และนาฏศิลป์ ระหว่างสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพกับสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ได้กล่าวถึงเพลงเห่กล่อมแบบสมัยกรุงศรีอยุธยา บทเห่แบบกรุงรัตนโกสินทร์ ที่นำมาใช้เห่กล่อมพระบรมมลูกเจ้าฟ้า พระมหากษัตริย์ และยังกล่าวถึงบทเห่เรือ บทเห่ซำลูกหลวง บทเห่เรื่องต่างๆ อย่างบทเห่เรื่องกา ก็ บทเห่เรื่องอิเหนา บทเห่เรื่องโคบุตร บทเห่เรื่องจักรับบา บทเห่เรื่องพระอภัยมณี บทเห่เรื่องอนิรุทธ ตลอดจนกล่าวถึงบทเห่พิเศษที่ใช้เห่กล่อมเฉพาะพระองค์หญิงเยาวเรศ

แม้จะมีชื่อเรียกการกล่อมเด็กแตกต่างกันออกไป แต่ใจความสำคัญและมีจุดประสงค์เดียวกัน คือ ใช้ร้องกล่อมหรือเห่กล่อมเด็กเพื่อให้หลับง่าย เพื่อชวนให้เด็กหลับ เนื้อหาในเพลงเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของสังคม วิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อประเพณีในบริบทของเพลง เพลงที่ใช้ในการกล่อมลูกนั้น ครูพินิจ ฉายสุวรรณ ได้กล่าวถึงเพลงกล่อมลูก (สัมภาษณ์, 2553) มีใจความสำคัญว่าเป็นเพลงที่กล่อมให้เด็กหลับ ไม่มีจังหวะจับ ไม่มีหน้าทับ ส่วนประเภทของเพลงที่กล่อมมี 2 แบบ คือ แบบที่กล่อมให้เด็กหลับและแบบที่ขูให้เด็กหลับ ในการขูเพื่อให้เด็กหลับผู้กล่อมต้องร้องเสียงดังแต่ผู้กล่อมนั้นควรร้องเสียงดังที่แฝงด้วยความทะนุถนอม เพื่อให้เด็กหยุด

อ่อนหรือหยุดร้องดัง ตัวอย่าง “...ถ้าไม่หลับ เดี่ยวตุ๊กแกจะกินตับ...” หรือไม่กี่เขย่า เปลแต่ต้องไม่แรงมาก เป็นต้น แต่เพียงเพื่อให้เด็กหยุดร้องเท่านั้นในการกล่อมเด็ก ผู้กล่อมต้องรู้ปฏิกริยาว่า เด็กเป็นอย่างไร เช่น ถ้าเด็กว่านอนสอนง่ายก็ร้องแบบ นุ่มนวล แต่ถ้าเด็กอ่อนหรือเด็กที่มีนิสัยไม่ยอมหลับ ก็ร้องในลักษณะที่ทำนองขู่ เป็นต้น

นอกจากเพลงกล่อมเด็กที่เป็นเอกลักษณ์ในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย และเพลงเห่กล่อมของฝ่ายในพระราชสำนักแล้ว ยังรวมไปถึงเพลงกล่อมเด็กของชาติพันธุ์ที่ยึดถือปฏิบัติใช้ร้องกล่อมเด็กในสังคมในแต่ละชาติพันธุ์ ซึ่งรวมไปถึง จังหวัดราชบุรีที่มีความหลากหลายชาติพันธุ์ ได้แก่ กะเหรี่ยง เขมรลาวเดิม จีน ไทย พม่า ลัทธิ ไทยยวน มอญ ลาวเวียงและไส้ แต่ละชาติพันธุ์อาศัยอยู่กันเป็นกลุ่มตาม อำเภอต่างๆ ของจังหวัดราชบุรี มีกลุ่มหนึ่งที่ที่น่าสนใจคือ ลาวเวียง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ หนึ่งในจังหวัดราชบุรี ซึ่งเคลื่อนย้ายครัวเรือนมาจากเวียงจันทน์มาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ต่างๆ กระจายตามไปเกือบทุกภูมิภาคของประเทศไทยรวมทั้งจังหวัดราชบุรี ชาว ลาวเวียงเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นกลุ่มในจังหวัดราชบุรีโดยกระจายอยู่ในตำบลบ้าน เลือก ตำบลบ้านฆ้อง ตำบลบ้านสิงห์ ตำบลดอนทราย อำเภอโพธารามเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังพบว่าบางกลุ่มอาศัยอยู่อำเภอบ้านโป่ง กลุ่มชาวลาวเวียงที่อาศัย อยู่ในพื้นที่ของอำเภอโพธารามดังกล่าว มีศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่น่าสนใจ ได้แก่ ประเพณีบุญข้าวจี ประเพณีแก้ม่อข้าว (สารทลาว) เป็นต้น ที่สำคัญยังมีเพลง เห่กล่อมหนึ่งภูมิปัญญาของสังคมชาวลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีมา ตั้งแต่บรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบันที่ยังคงมีการใช้ภาษา ลักษณะและสำเนียงในเพลง เห่กล่อม ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่บ่งบอกให้เห็นชัดเจนว่าเป็นเพลงเห่กล่อมของชาว ลาวเวียง ที่เป็นหนึ่งในศิลปวัฒนธรรมของชาวลาวเวียงที่น่าสนใจที่นอกเหนือไปจาก หมอลำกลอนและดนตรีเฉพาะของชาวลาวเวียง

สำหรับการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ได้มี การการค้นคว้างานวิจัยที่ศึกษาเรื่องชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี พบว่า งานวิจัยเรื่อง “แผนที่ภาษาศาสตร์จังหวัดราชบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาษา ที่ใช้ในจังหวัด ราชบุรีและเพื่อหาลักษณะชุมชนภาษาของแต่ละพื้นที่ในจังหวัดราชบุรีและนำผล

วิจัยมาทำแผนที่แสดงการใช้ภาษาของจังหวัดราชบุรี ตลอดจนแสดงถึงพื้นที่ของการใช้ภาษาลาวเวียงหนึ่งในภาษาที่ใช้ในจังหวัดราชบุรี โดยเฉพาะกล่าวว่ามีการใช้ภาษาลาวเวียงในตำบลบ้านเลื่อม ตำบลบ้านฆ้อง ตำบลบ้านสิงห์ ตำบลดอนทราย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี (สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2545)

จากการค้นคว้าการวิเคราะห์ทางด้านดนตรีจากเอกสารต่างๆ เพื่อใช้ประกอบการวิจัย พบว่า งานวิจัยเรื่อง “ดนตรีในพิธีมิสซาของศาสนาคิสต์นิกายโรมันคาทอลิกในประเทศไทย” ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์ดนตรีในเพลงลักษณะของดนตรีในพิธีมิสซา นอกจากนี้ยังพบว่าเกิดความสัมพันธ์ระหว่างทำนองกับคำร้องบทเพลง แบบ Syllabic และ Neumatic ในดนตรีประกอบพิธีกรรมมิสซาของศาสนาคิสต์นิกายโรมันคาทอลิกด้วย (จิตตพิมญ์ แยมพลา, 2548)

นอกจากนี้ มีงานวิจัยเรื่อง “ทำนองเพลงฮือละอ่อนของกลุ่มชนชาติพันธุ์ยอง จังหวัดลำพูน” กล่าวถึงแนวทางการวิเคราะห์ดนตรี พบประเด็นที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ กลุ่มเสียง พิสัยของเสียง ทิศทางการดำเนินทำนอง การประดับทำนอง เป็นต้น (สมิทธิพร แสงพยัคฆ์, 2550)

ด้วยความสำคัญของเพลงกล่อมเด็กและเพลงเห่กล่อมภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชาวลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ในบทความวิจัยนี้จึงเป็นการนำเสนอเพื่อนำเสนอมิติด้านดนตรีและความสัมพันธ์ระหว่างทำนองกับคำร้องของเพลงเห่กล่อม ตลอดจนการสรุปและอภิปรายผล

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ศึกษาเป็นตำบลบ้านเลื่อม ตำบลบ้านฆ้อง ตำบลบ้านสิงห์ ตำบลดอนทราย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยทำการสัมภาษณ์เพลงเห่กล่อมจากพ่อเพลงแม่เพลงชาวลาวเวียงที่มีถิ่นกำเนิดในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 20 ปี มีอายุไม่ต่ำกว่า 50 ปี ไม่จำกัดเพศ หรือสถานภาพ ทั้งนี้เป็นการเก็บและศึกษาข้อมูลที่บ้านทึกจากภาคสนามโดยตรงในช่วง พ.ศ. 2553 - 2554 อีกทั้งมีการนำเสนอด้วยการยกตัวอย่างเพลงเห่กล่อม 2 - 3 เพลง เพื่อใช้ประกอบการนำเสนอข้อมูลทางด้านการ

วิเคราะห์ลักษณะทางด้านดนตรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะทางด้านดนตรีในเพลงहेतुกล่อมของชาวลาวเวียง อำเภโพนาราม จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทำนองกับคำร้องในเพลงहेतुกล่อมของชาวลาวเวียง อำเภโพนาราม จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้หลักวิธีทางมานุษยดนตรีวิทยา (Ethnomusicology) ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเพลงहेतुกล่อมของชาวลาวเวียง อำเภโพนาราม จังหวัดราชบุรี มีกระบวนการวิจัยดังนี้

การเก็บข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลและการจัดกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลเสียงเพลงहेतुกล่อมด้วยการบันทึกเสียงจากพ่อเพลงแม่เพลงในแต่ละพื้นที่ จากนั้นทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้กับพ่อเพลงแม่เพลงอีกครั้ง ก่อนนำมาเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการถอดเสียง (Transcription) เพลงहेतुกล่อมจากบุคคลข้อมูลในภาคสนามและทำการวิเคราะห์ลักษณะทางด้านดนตรีในเพลงहेतุกล่อมของชาวลาวเวียง อำเภโพนาราม จังหวัดราชบุรี โดยยึดหลักการวิเคราะห์โครงสร้างและลักษณะทางดนตรี (อนรรฆ จริญยานนท์, 2552) ประกอบด้วยการวิเคราะห์ระดับเสียง จังหวะตลอดจนการนำเสนอข้อมูลตามที่ได้จากภาคสนามโดยตรง และศึกษาลักษณะทางดนตรีของเพลงहेतुกล่อมโดย ทำการศึกษาลักษณะทำนอง หลังจากนั้นนำผลที่ได้มาเชื่อมโยงกับคำร้องในเพลงहेतุกล่อม

การนำเสนอข้อมูล

ในการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยบันทึกเป็นตัวโน้ตในบรรทัดห้าเส้นตามระดับเสียงที่ได้จากการบันทึกและบรรยายลักษณะทางด้านดนตรีของเพลงเท่กล่อมซึ่งประกอบด้วย ความยาวของเพลง บันไดเสียงระดับเสียง ช่วงเสียง การเคลื่อนที่ของทำนอง ความซ้ำเร็วของเพลงและความสัมพันธ์ระหว่างทำนองกับคำร้อง อีกทั้งใช้หลักการชาติพันธุ์วรรณนาในการนำเสนอข้อมูลตลอดจนสรุปผลและการอภิปราย (Kaemmer, 1993)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ลักษณะทางด้านดนตรีในเพลงเท่กล่อมของชาวลาวเวียง อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดราชบุรี ที่ทำการศึกษา ซึ่งจะกล่าวถึงลักษณะทางด้านดนตรีพร้อมตัวอย่างเพลงเท่กล่อมของชาวลาวเวียง อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดราชบุรี ดังนี้

เพลงเท่กล่อมของตำบลบ้านเลื่อม ร้องโดยนางนิม ใจดี (ภาพที่ 1) เป็นเพลงท่อนเดียวที่ประกอบด้วยวลีทั้งหมด 7 วลี มีบันไดเสียงที่ประกอบด้วยโน้ตเสียง 5 เสียง แสดงระดับเสียงและช่วงเสียงได้ดังภาพที่ 2 แสดงให้เห็นถึงการใช้น้ตเสียงหลักคือเสียง เร (D) ฟา (F) ซอล (G) ลา (A) ส่วนเสียง โด (C) เป็นเสียงที่ใช้เป็นโน้ตระดับเท่านั้น มีเสียง D เป็นช่วงเสียงที่ต่ำสุด ส่วนเสียง C เป็นช่วงเสียงที่สูงสุด ส่วนการเคลื่อนที่ของทำนองเป็นลักษณะข้ามขึ้นขึ้นหรือลงเป็นคู่ 2 และคู่ 3 ปรากฏในวลีเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาเป็น คู่ 1 และคู่ 4 ปรากฏในวลีจำนวน 5 วลี ส่วนอันดับสุดท้ายคู่ 5 ปรากฏในวลีจำนวน 2 วลี มีความเร็วในระดับช้าเท่ากับตัวเลขความเร็วคือ 54 เมื่อกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างทำนองและคำร้องจากบทเท่กล่อมร้องโดยนางนิม ใจดี เพลงนี้ มีทั้งลักษณะการเกิดทำนองหนึ่งเสียงต่อหนึ่งพยางค์ปรากฏเกือบทุกวลีเป็นส่วนใหญ่และยังเกิดทำนองหลายเสียงต่อหนึ่งพยางค์อันเป็นทำนองที่เกิดจากการเอื้อนด้วย

เนื่องจากวลีที่ 7 มีความพิเศษในเพลงเท่กล่อมที่ร้องโดย นางนิม ใจดี กล่าวคือเกิดความสัมพันธ์ระหว่างทำนองกับคำร้องของการร้องแบบเอื้อนและเอื้อน

แบบลูกคอ โดยทำนองเป็นไปตามคำร้องโดยธรรมชาติของผู้ร้อง พบว่า มีการเอื้อนในพยางค์ “เออ” ที่เป็นเสียง C เพื่อทำหน้าที่เป็นเสียงผ่านนาไปสู่การร้องเอื้อนธรรมดาอีกครั้งก่อนเข้าสู่การเอื้อนแบบลูกคอในพยางค์ต่อมา ทำนองจึงเป็นการเคลื่อนที่จากโน้ต ไปมาในโน้ตเสียง 4 เสียงคือ A G F D และเสียง C เป็นเสียงผ่านอีก 1 เสียง อีกทั้งมีการร้องในแต่ละพยางค์เป็นลักษณะการร้องแบบเอื้อนตลอดวลีที่ 7

วลีที่ 1

หมา ออณ เอ... นอย นอน สว เคอ คำ พร-เม เนี นว

วลีที่ 2

กน อัก แม เนี เอย

วลีที่ 3

ตัก ถอน ซอน กา เวา วอน

วลีที่ 4

วลีที่ 5

วลีที่ 6

ซอง บู วอน วอน วอน... ไ้ เจ้า นอน ซา หล่า คำ ตา แม สี กอน สี อะ ทอนม แด เจ้า มา ตม

วลีที่ 7

บู หู เสียว ชู ตม... เอย เอย เอย เอย เอย เอย เอย เอย เอย ละ นว

ภาพที่ 1 เพลงहेกลุ่มของตำบลบ้านเลือก ร้องโดย นางนิยม ใจดี
(ที่มาของโน้ตเพลง: ผู้วิจัย)

ภาพที่ 2 แสดงถึงระดับเสียงและช่วงเสียงในเพลงเห่กล่อมของตำบลบ้านเลื่อม ร้องโดยนางนิยาม ใจดี

(ที่มาของโน้ตเพลง: ผู้วิจัย)

นอกจากเพลงเห่กล่อมของตำบลบ้านเลื่อม ยังมีตัวอย่างการวิเคราะห์ โครงสร้างและลักษณะทางด้านดนตรีเพลงเห่กล่อมของตำบลบ้านสิงห์ ร้องโดย นางทองมา วงวิสัย ดังภาพที่ 3

วลีที่ 1

วลีที่ 2

วลีที่ 3

ภาพที่ 3 เพลงเห่กล่อมของตำบลบ้านสิงห์ ร้องโดย นางทองมา วงวิสัย

(ที่มาของโน้ตเพลง: ผู้วิจัย)

ภาพที่ 4 แสดงถึงระดับเสียงและช่วงเสียงในเพลงเห่กล่อมของตำบลบ้านสิงห์
ร้องโดย นางทองมา วงวิสัย

(ที่มาของโน้ตเพลง: ผู้วิจัย)

จากเพลงเห่กล่อมพบว่า แสดงให้เห็นถึงลักษณะทางด้านดนตรีในเพลงเห่กล่อมในตำบลบ้านสิงห์ ร้องโดยนางทองมา วงวิสัย เป็นเพลงท่อนเดียว มีความยาวของเพลง 3 วลี ประกอบด้วยระดับเสียงและช่วงเสียง ซึ่งมีการใช้เสียง 5 เสียง ดังภาพที่ 4 คือ มีแฟลต (Eb) ฟา (F) ลาแฟลต (Ab) ทีแฟลต (Bb) โด (C) โดยมีเสียง F เป็นช่วงเสียงที่ต่ำสุด ส่วนเสียง Eb เป็นช่วงเสียงที่สูงที่สุด มีความเร็วในระดับเท่ากับตัวเลขความเร็ว คือ 60 สำหรับการเคลื่อนที่ของทำนองเป็นไปในลักษณะข้ามขึ้นขึ้นหรือลงเป็นคู่ 2 และคู่ 3 ปรากฏ 3 - 4 ครั้งต่อ 1 วลีเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาเป็นคู่ 1 คู่ 4 และคู่ 5 ปรากฏ 1 - 2 ครั้ง อีกทั้งมีการเคลื่อนที่ไปที่โน้ตเสียง Eb เป็นช่วงเสียงสูงที่สุดก่อนเคลื่อนที่ลงมาช่วงเสียงต่ำที่สุดคือ โน้ตเสียง F เป็นอันจบเพลงเห่กล่อมเพลงนี้

เมื่อกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างทำนองและคำร้องในเพลงเห่กล่อมของนางทองมา วงวิสัย พบว่าเกิดทำนองหนึ่งเสียงต่อหนึ่งพยางค์ปรากฏทั้งเพลง แต่มีเพียงคำร้อง 1 คำที่เกิดจากทำนองหลายเสียงอันเป็นทำนองที่เกิดจากการลากเสียงระหว่าง 2 ตัวโน้ต ในทำนองวลีที่ 2

วลีที่ 1

วลีที่ 2

วลีที่ 3

วลีที่ 4

ภาพที่ 5 เพลงเห่กล่อมของตำบลดอนทราย ร้องโดย นายเตี้ยว ลุงฮวบ
(ที่มาของโน้ตเพลง: ผู้วิจัย)

ภาพที่ 6 แสดงถึงระดับเสียงและช่วงเสียงในเพลงเห่กล่อมของตำบลดอนทราย
ร้องโดย นายเตี้ยว ลุงฮวบ
(ที่มาของโน้ตเพลง: ผู้วิจัย)

ในขณะเดียวกัน มีเพลงเห่กล่อมหนึ่งในตัวอย่างของตำบลดอนทราย ร้องโดยพ่อเพลง เป็นหนึ่งคนในบุคคลข้อมูลที่สามารถเห่กล่อมในคำลาวเวียงได้ โดยปรากฏเป็นทำนองและคำร้องดังภาพที่ 5 มีลักษณะบันไดเสียงและช่วงเสียง มีการใช้เสียง 4 เสียง ดังภาพที่ 6 คือ ที (B) เร (D) มี (E) ฟาแฟลต (F#) เสียง B โดยเป็นช่วงเสียงที่ต่ำสุด ส่วนเสียง F# เป็นช่วงเสียงที่สูงที่สุด มีการเคลื่อนที่ทำนองในความเร็วเทียบเท่ากับตัวเลขคือ 54 ประกอบการดำเนินทำนองด้วยลักษณะข้ามขึ้นขึ้นหรือลงเป็นคู่ 2 และคู่ 3 ปรากฏ 4 - 5 ครั้งต่อ 1 วลีเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาเป็นคู่ 1 คู่ 4 และคู่ 5 ปรากฏ 1 - 2 ครั้ง อีกทั้งเกิดความสัมพันธ์ระหว่างทำนองกับคำร้องกล่าวคือ ปรากฏทั้งลักษณะการเกิดทำนองหนึ่งเสียงต่อหนึ่งพยางค์ปรากฏเกือบตลอดเพลง อีกทั้งมีคำร้อง 1 คำที่เกิดจากทำนองหลายเสียงอันเป็นทำนองที่เกิดจากการลากเสียงระหว่าง 2 ตัวโน้ต ในวลีที่ 1

สรุปและอภิปรายผล

มิติทางด้านดนตรีในเพลงเห่กล่อมของชาวลาวเวียง ภูมิปัญญาของชาวลาวเวียงที่ถ่ายทอดจากรุ่นต่อรุ่นในสังคมชาวลาวเวียง สรุปได้ว่าเพลงเห่กล่อมของชาวลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นเพลงร้องอย่างเดียว ไม่มีเครื่องดนตรีบรรเลงประกอบและไม่มีเครื่องประกอบจังหวะอย่างกรับพวงเหมือนของเพลงเห่กล่อมวงขับไม้สั่น เพลงเห่กล่อมของชาวลาวเวียงมีโครงสร้างความยาวเพลงท่อนเดียว เป็นเพลงสั้น มีจำนวนวลีประมาณ 4 - 7 วลี ส่วนใหญ่มีความยาวของเพลงเป็นเพลง มีลักษณะทางด้านดนตรีในประเด็นต่างๆ คือ มีระดับเสียง 4 - 5 เสียง มีการเคลื่อนที่ ของทำนองประกอบด้วยการข้ามโน้ตเสียง ขึ้นคู่ 2 คู่ 3 คู่ 4 และคู่ 5 เป็นส่วนใหญ่ มีจังหวะของทำนองที่เข้าไปมาในวลีและระหว่างวลี เป็นที่มีความเร็วในระดับช้าปานกลาง เท่ากับตัวเลข 54 - 60 มีช่วงเสียงที่ไม่สูงมากและไม่ต่ำมากตลอดจนเกิดความสัมพันธ์ระหว่างทำนองกับคำร้องในแบบหนึ่งเสียงต่อหนึ่งพยางค์ปรากฏเกือบตลอดเพลง อีกทั้งมีคำร้อง 1 คำที่เกิดจากทำนองหลายเสียงอันเป็นทำนองที่เกิดจากการเอื้อนในคำเห่กล่อม เนื่องจากเพลงเห่กล่อมที่จัดอยู่ในเพลง

ประเภทร้อง สังเกตได้จากมีลักษณะทางดนตรีโดยเฉพาะช่วงเสียงและมีโน้ตเสียงติด แฟลต (#) ชาร์ป (b) ปรากฏในบางเพลงที่ยืดหยุ่นไปตามผู้เห่กล่อมและขึ้นอยู่กับอารมณ์ของผู้เห่กล่อมในเวลานั้น

จากบทความวิจัยเรื่องนี้นำมาสู่ประเด็นการอภิปรายในเรื่องลักษณะทางด้านดนตรีในเพลงเห่กล่อมของชาวลาวเวียง ปรากฏมีลักษณะของระดับเสียงที่ประกอบด้วย 4 - 5 เสียง ที่ใกล้เคียงกับลักษณะของเพลงสำเนียงลาวในหนังสือเรื่อง “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับดนตรีไทยเพื่อความชื่นชม” ที่กล่าวว่า เพลงสำเนียงลาวจัดอยู่ในระบบเสียง 5 เสียง (Pentatonic) ถือได้ว่าเพลงเห่กล่อมของชาวลาวเวียงมีลักษณะสอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับระบบเสียง 5 เสียงที่ท่านกล่าวไว้ (พูนพิศ อมาตยกุล, 2529)

แม้ว่าเกิดความเหมือนระหว่างเพลงเห่กล่อมของชาวลาวเวียงกับบทเห่ข้าลูกหลวงของตำราพิธีสมโภชขึ้นพระอู่ บทเห่ข้าลูกหลวงแบบกรุงศรีอยุธยาของตำราสมโภชนอกจากนี้ ยังเกิดความแตกต่างในเรื่องของคำที่บรรจุลงในบทเพลง กล่าวคือ เพลงเห่กล่อมของชาวลาวเวียงเป็นการใช้คำเรียบง่าย มีความหมายที่เข้าใจง่าย นอกจากนี้การนำคำที่ใช้กันในชีวิตประจำวันมาร้อยเรียงเป็นประโยคจนกระทั่งเป็นเรื่องราว มีลักษณะสัมผัสในวรรคบ้าง ระหว่างวรรคบ้าง มีการสัมผัสไม่ตายตัว เมื่อกล่าวถึงความหมายของเพลงเห่กล่อมของชาวลาวเวียง มีความหมายและสะท้อนเรื่องราวเน้นไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกและเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ เช่น เนื้อหาแสดงออกให้เห็นถึงการล่อหลอกให้เด็กกลับ เนื้อหาที่แสดงออกถึงความรักของแม่ที่มีต่อลูก เป็นต้น ในขณะที่บทเห่ข้าลูกหลวง บทเห่อื่นๆที่ใช้ในการกล่อมลูกเจ้าฟ้าหรือพระมหากษัตริย์เป็นเพลงที่บรรจุด้วยคำราชาศัพท์ ถ่ายทอดเนื้อเรื่องด้วยการนำเรื่องจากวรรณคดีที่เกิดจากพระมหากษัตริย์ทรงพระราชนิพนธ์หรือกวีในราชสำนักแต่งขึ้น

จากการอภิปรายข้างต้น แสดงให้เห็นถึงเพลงเห่กล่อมอันเป็นภูมิปัญญาที่สั่งสมมานานของบรรพบุรุษชาวลาวเวียง ในปัจจุบันนี้เริ่มมีลักษณะการเห่กล่อมและมีความสำคัญในสังคมน้อยลงจึงทำให้ไม่ค่อยมีการเห่กล่อมแบบลาวเวียงแท้ เพราะ

เกิดจากการรูล้ำของเทคโนโลยีและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ ตลอดจน การศึกษาภาคบังคับที่เข้ามามีอิทธิพลในสังคมชาวลาวเวียง ด้วยเหตุนี้จึงเหลือแต่เพลงเหง่กล่อมที่รอกันกรองออกมาเป็นคำเหง่กล่อมด้วยคำลาวเวียงแท้ได้น้อยลงหรือกลายเป็นเพลงเหง่กล่อมที่ใช้ภาษาภาคกลาง

ทั้งนี้สรุปได้ว่า เพลงเหง่กล่อมของชาวลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ภูมิปัญญาของชาวลาวเวียงที่บรรจุเรียงร้อยถ้อยคำลาวเวียงไว้อย่างเรียบง่ายมีส่วนประกอบในมิติของทางด้านดนตรี จนหล่อหลอมเป็นเพลงเหง่กล่อมที่มีคุณค่าทางจิตใจของชาวลาวเวียงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งแฝงด้วยความหมายและมีนัยสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยม วิถีชีวิต ตลอดจนการแสดงออกทางความรักของแม่ที่มีต่อลูกไว้ในบทเพลง ซึ่งทำหน้าที่การเชื่อมสายใยความผูกพันระหว่างแม่กับลูก ทำให้เห็นถึงความรัก ปัจจุบันสภาพของเพลงเหง่กล่อมในสังคมชาวลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีบุคคลข้อมูลและพ่อเพลงแม่เพลงที่ตั้งถิ่นฐานในชุมชนนี้ที่ เป็นผู้รู้และเชี่ยวชาญน้อยคน ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ อยู่ในช่วงอายุ 58 - 75 ปี ที่ยังร้องเหง่กล่อม ปฏิบัติกันในหมู่สังคมชาวลาวเวียง ยิ่งไปกว่านั้นลูกหลานไม่ค่อยนิยมพูดคำลาวเวียง ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยนี้จะช่วยอนุรักษ์และเผยแพร่เพลงเหง่กล่อมของชาวลาวเวียงให้ชนรุ่นหลังได้รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับเพลงเหง่กล่อมซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิตและลักษณะดนตรีของชาวลาวเวียง

เอกสารอ้างอิง

- จิตตพิมญ์ แยมพราย. 2548. **ดนตรีในพิธีมิสซาของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พูนพิศ อมาตยกุล. 2529. **ดนตรีวิจักษ์: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับดนตรีไทยเพื่อความชื่นชม**. พิมพ์ครั้งที่ 2 (แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: รักศิลป์.
- _____. 2552. **เพลง ดนตรีและนาฏศิลป์ จาก สารานุกรมเด็ก**. มปท.: สำนักพิมพ์วิทยาลัยดุริยางคศิลป์.

- _____. 2552. เพลง **ดนตรีและนาฏศิลป์** จาก **สาส์นสมเด็จพระ** มปปท.: สำนักพิมพ์
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2549. **บทเห่กล่อมพระบรรทม บทกลอนกล่อมเด็ก บทปลอบ
เด็กและบทเด็กเล่น**. หนังสืออนุสรณ์ในงานฌาปนณกิจศพ นางศิริวงศ์
ปรีชญาวงศ์. มปปท.: โรงพิมพ์คุรุสภาพระเมรุ.
- สมิทธิพร แสงพยัคฆ์. 2550. **ทำนองเพลงอีละอ่อนของกลุ่มชาติพันธุ์ยอง จังหวัด
ลำพูน**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
ดนตรี. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ. 2545. **แผนที่ภาษาศาสตร์จังหวัดราชบุรี**. นครปฐม : ภาค
วิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อนรรฆ จรรย์ยานนท์. 2552. **เอกสารประกอบการเรียนการสอนรายวิชา ดศศน
613 การวิเคราะห์ดนตรีสากล (MSMS613 World Music Analysis)**.
- Crowther, J. 1995. **Oxford Advanced Learner's dictionary of Current
English**. Oxford University Press.
- Kaemmer, J. E. 1993. **Music in human life: anthropological perspec-
tives on music**. Austin: University of Texas Press.